

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 24

Barcelona, 24 de juny del 1938

Preu: 50 cèntims

MONOLEGS INTERIORS

Sí, ja ho he llegit. L'il·lustre escriptor s'ha incorporat. L'eminent polític, el divo del partit o el sindicat s'ha enrotllat la manta al cos i cap al front falta gent. Sí, ja ho he llegit. I sovint he hagut de llegir estona. L'il·lustre escriptor, lúcid esperit, treballador incansable, era l'admiració d'amics i d'estranyers. ¿Se'n podia fer una excepció? Doncs, no; no vacil·la gens. Li han cridat la lleva i res; ja és a la llista, el criden, respon: "Present!" L'eminent polític, el divo del partit o el sindicat, ¿es podia considerar imprescindible a la re-raguarda, en serveis delicats, però tous? Doncs, no. L'home ha dit: "Jo també hi vaig, és clar. Aquí em teneu!" Notes als diaris ens ho expliquen.

Notes, simples notificaciones curtes, ja està bé. Però ¿per què, tan sovint, notes llargues, recalcaments del fet? No cal exagerar la nota. D'una banda, les llistes de mèrits en circumstàncies tràgiques poden prendre, en l'esperit del lector, un aire de nota necrològica que no és pas saludable. Altrament, la insistència en un fet tan normal en aquests temps anormals pot semblar la involuntària delació d'una sorpresa. "Mira, mira! Tan conspicu, tan influent i compleix el seu deure!" La sorpresa seria indiscreta, derrotista, creença en un mal que no ha d'existir.

Giro aquella insistència. Me la miro per un altre cantó. ¿No encloïria una desconsideració desdenyosa envers els lluitadors anònims? Indiscreta almenys. Doncs, fora! Jo reservaré les lloances per a l'incorporat desconegut.

Durant la guerra europea hi havia una cosa almenys en què l'aviació britànica era superior a la dels altres països bel·ligerants. Jean et Pierre, Fritz und Franz, voladors estrenus, eren anomenats encara — els asos! —, per dos i tres cognoms: Jean Triboulet de la Trebouille n'ha tombat trenta-sis! Fritz Schwarzwald von Frankfurtergesacht en té vint-i-vuit al compte! Oh, oh, oh! La Royal Air Force no citava noms. L'heroisme s'hi escampava en extensió i profunditat: de pilot a pilot, del lli mecànic a l'enlairat coronel. El prestigi era de tot el Cos, i el prestigi del Cos pertanyia, indivisible, a cadascun dels lluitadors.

¿Lloars, doncs, aquells que no coneix-

EL SOLDAT DESCONEGUT

xes? ¿Aquells que a casa seva els coneixen? Es clar! Precisament per això: perquè a casa seva els coneixen.

Aquell jove pagès tractava la terra amb una dura amor que era la ufana de les feixes. A posta de sol es redreçava amb una dignitat que dominava l'esplet del seu treball. A punta de dia guarnida la mula, l'enganxava al carro per dur al mercat jornades de suors. Potser tenia el tracte una mica sorut; però els seus — parents, amics —, sentien prou la tendresa sota l'aspror del gest. Ha marxat a combatre sense sentir-ne gens de rancúnia. La serva tota per a l'aspror del gest, de cara a l'enemic.

Té, aquell altre minyó, unes mans d'una dura habilitat. Sota d'elles — àgils, amoroses en la destresa dura —, el ferre era dòcil i prenia posats servicials. En sortien aparells d'una precisió acerada, servents de l'home en els treballs de la pau. La metraladora correspon ara dòcilment al seu deure de lluita, on no hi ha hagut vacil·lació.

Mira: un xicot elegant. Podia fàcilment saltar el taulell si hagués volgut. Però preferia de moure's amb una lentitud estalviadora del temps. Les seves corbates — com el seu gest i el seu parlar, que feien el seu tracte —, tenien encisades les parroquianes, que sempre volien que fos ell qui les servís. Per inscriure's ha hagut de fer cua un dia, dos, tres. Ha hagut de suplicar. Els facciosos havien destruït el seu poble i no podia presentar la partida de naixement. Se n'ha anat a la mort amb un somri, sabent prou que la mort el cercaria de prop i de lluny.

I aquell adolescent, l'estudiant? Frequentava el cinema, jugava a bàsquet, ressegua les dates de la història, descobria laics a les equacions de segon grau. El criden a preparar-se, es prepara; pensa sense defalliment: "Em tocarà aviat." I les seves mans, hàbils a llançar la pilota, ja fan motlle per a les granades de mà.

Sí, a casa d'ells els coneixen. ¿I no els coneixem tots? Deu minuts de silenci meditatiu (no en record adolorit, sinó en desig de victòria), deu minuts de monòleg interior en honor del soldat desconegut!

C. A. JORDANA

EL FEIXISME I LES NACIONALITATS

Davant les qüestions nacionalitàries, el feixisme — en el més ampli sentit del mot — mostra avui una curiosa duplicitat. Tant a Itàlia com a Alemanya, adopta una posició nacionalitària davant certs problemes i una posició antinacionalitària davant d'altres. El criteri per a adoptar una de les dues posicions és ben senzill: la pròpia conveniència. Quan l'aplicació del principi de les nacionalitats pot afavorir els interessos o els plans de Mussolini o de Hitler, hom recorre a aquest principi per a treure'n totes les conseqüències, fins les més exagerades i

MUSSOLINI

discutibles. Quan el mateix principi fa nosa, hom en prescindeix per a apellar a les més ferotges tesis de l'unitarisme i del centralisme.

Alemanya, i especialment Prússia, van mantenir fins a la gran guerra el contrast entre el règim federal del primer Reich i el règim d'opressió damunt els polonesos i els danesos que hi estaven enclosos. Aleshores els alemanys eren generosament federals per a ells, i terriblement unitaris per als ciutadans de raça i llen-

gua diferent que tenien sotmesos. Les llibertats autonòmiques eren per a les regions (reialmes i principats) de caràcter germànic, no pas per als territoris d'altres nacions anexionats al Reich, com l'Eslovàquia danès i la Posnània polonesa. I com que el principi de les nacionalitats no convenia a Alemanya, aquesta n'era contrària, a despit d'haver-lo invocat abans en interès propi, i els seus més famosos teòrics polítics el combatien asprament, bo i posant la cultura per damunt de la raça i de la llengua, és a dir, la cultura germànica per damunt de la raça i la llengua dels altres pobles.

La concepció nacionalista germànica era per a ús exclusiu dels alemanys. Si Alemanya tenia dret a la seva independència i a la seva completa unitat nacional, no era en virtut de cap principi general aplicable als pobles diversos, sinó en virtut d'un privilegi especial de poble superior, escollit, i destinat a imposar, per la força si calia, la seva espiritualitat i el seu domini en el món. Aquesta concepció, sortida dels filòsofs, concretada pels tractadistes de Dret públic i practicada pels polítics, va ésser el senyal distintiu de l'imperialisme germànic en els temps del Kaiser.

En aquells temps, Itàlia pesava ben poc, políticament. Sí, dins la Triple Aliança, Alemanya dirigia i Austria era el brillant segon, Itàlia resultava un tercer que no brillava gaire. La seva doctrina política era ensems nacionalista i unitària. L'ideal de la Itàlia única — ideal del "Risorgimento" — coexistia amb una organització interior fortament unificada. L'unitarisme italià contrastava amb el federalisme alemany. La unitat política de les dues nacions havia estat estructurada segons concepcions diferents. I la Itàlia que, amb Pasquale S. Mancini, havia definit jurídicament el principi de les nacionalitats, rebutjava amb Giuseppe Mazzini la bastida del federalisme.

Abans de la gran guerra hi havia, doncs, una Alemanya imperialista i autocràtica, organitzada federalment per dins, i una Itàlia pàl·lidament liberal amb una organització unitària.

Durant la post-guerra, Alemanya s'ha transformat dues vegades. El primer Reich imperial es transformà en el segon Reich republicà, i aquest en el tercer Reich totalitari. I mentre que la República alemanya va mantenir, tot atenuint-lo, el sistema federal, Hitler l'ha suprimit radicalment, i ha convertit Alemanya en un Estat unitari. No ha fet tan sols excepció de l'Austria, violentament anexionada. Així veiem que l'acció hitleriana és plenament unitarista. Després de fer desaparèixer el federalisme del Reich, l'ha fet desaparèixer d'Austria. El federalisme de tipus regionalista — la posta del qual val remarcar nosaltres ja fa temps —, ha perdut en pocs anys dos Estats europeus.

Però heus ací que Hitler, decididament unitari quan es tracta d'Alemanya, és fe-

deralista i àdhuc ultrafederalista quan es tracta de Txecoslovàquia. Per a això invoca el principi de les nacionalitats. La República txecoslovaca, segons els nazis, ha de donar una vasta autonomia política als sudetes, als eslovacs, als hongaresos, als polonesos, als rutens...

La Premsa italiana — amb l'excepció d'algun col·laborador que no deu haver rebut la consigna — sosté la mateixa tesi. Després d'haver sacrificat Austria a l'eix, el feixisme italià guaita, no ja amb indiferència, ans bé amb complaença, l'esforç alemany per desfer Txecoslovàquia.

HITLER

LLEVANT

Sagunt. — Res de més impressionant que sentir roncavels «Junkers» mentre camines, distret, pels carrers de Sagunt. Segurament que cap més ciutat de la República, no ha sofert tants bombardeigs com aquesta d'antiquíssima història. Sense comptar el grans raids — podriem dir, fora de programa — cada dia acudeix a bombardejar-la un hidro-avió, objecte d'ironia dels saguntins, més que d'espant.

Impàvidament, com s'aixeca l'alta muntanya, coronada de l'antic castell, s'aixequen les xemeneies de la siderúrgica. Un cop diluït el fum de les explosions en aquesta gran claredat de l'horta, la vida reprèn immediatament el seu curs, com si no hagués passat res. El fum dels alts forns no deixa, ni per un moment, d'elevar-se per l'aire pur.

Puig. — Al mig de la plana, a la meitat del camí entre València i Sagunt, s'aixequen tres pujols al redós dels quals hi ha el pintoresc poble del Puig, i no gaire lluny, el campament d'Anibal.

Des de dalt d'un d'aquests pujols minúsculs, es veu, a banda i banda, la gran extensió de l'horta, rossa de tarongers i blats. Cap a mar, es veuen els camps d'arroz, a punt per la plantà.

El Cabanyal. — També vaig sentir roncavels les paves, passant pel Cabanyal. Feia poc havia vist, en tornar un carter, un grup de nens que jugaven damunt mateix de les runes d'una casa esfondrada. N'hi havia un, gairebé nù, que em cridà l'atenció per la seva

APUNTS

robustesa i cara somrient. Mentre jo passava i me'l mirava, ell anava seguint la meua mirada, i, a la fi, em va somriure. Des d'aquell moment, vaig caminar content, a despit de la temor que sentia.

Ja fora dels carrers deserts, vaig veure com s'acostaven per la banda de mar, les fatídiques "paves", deixant rera seu sengles esteles de fum. Ja damunt del port, amagada sobre els núvols, avançà la primera esquadreta vers València. La segona, així que estigué sobre el Grau, descarregà totes les bombes.

Al cap de poc, espesses columnes de fum muntaven cel amunt, al mateix temps que les sirenes d'alarma et fibla-ven el cervell. Jo continuava caminant, ara a través dels camps. I en la meua imaginació, la boca somrient d'aquell infant, s'anava allargant, allargant, fins a esdevenir una ganyota esgarrifosa.

Nit de bombardeig. — Totes aquestes nits d'alarmes i bombardeigs continus, quan tota la gent es llença aterroritzada cap el refugi, jo me'n vaig a la vora del riu, i allà, no podent fer gran cosa més, em miro la llum dalt dels eucaliptus i els jocs de llum dels reflectors.

Això feia avui quan vaig veure que, per l'alta paret que dona al riu, pujava una noia que, amb valentia, saltava per damunt de la barana. A l'arribar al riu, ja m'havia estranyat veure-la a baix, asseguda prop de l'aigua corrent i uns camps improvisats.

Després s'assegué en un banc. Jo m'hi vaig asseure, també, i vam parlar molta es-

tona. Em digué que sempre anava al riu, ara, d'ençà que caigué una bomba a la casa del costat on s'estava, allà davant mateix.

Tenia una veu dolcíssima, i la seva cara, que jo no arribava a precisar a l'ombra de llum llunar, m'ho va semblar encara més.

Ja molt avançada la nit, les sirenes estriparen horrorosament l'aire encantat i ens acomiadàrem, amablement, l'un de l'altre.

El noi que produeix. — El trobava, sovint, per un dels camins de l'horta. Un dia, no sé com, potser perquè vaig trobar molt simpàtica la seva fesomia desperta i viva, el cert és que hi vaig parlar una estona. Em va dir que era de Madrid i jo me n'estranyava, perquè parlava el "valencià" com els del país. Em va dir que estava en una casa de llauradors de feia prop de dos anys, i que venia de segar. Ho deia amb un cert orgull, que resultava la mar de graciós, ja que encara no havia fet els deu anys. En acomiadar-se, em va dir: Que tinga molt bona sort! Aquest desig, en les circumstàncies presents, és el que t'arriba més al cor. D'aquí que em departis, tot content, d'aquell vailet.

Després, si jo no m'adonava d'ell en passar, em cridava, sobretot quan menava a l'infant. Ahir el vaig tornar a trobar. Em va dir que venia de treballar, també. Jo li vaig fer: Així, digues que treballes del matí al vespre... Em va explicar que l'altre dia havia guanyat sis duros en un dia. Aquests dos últims dies, però, treballava

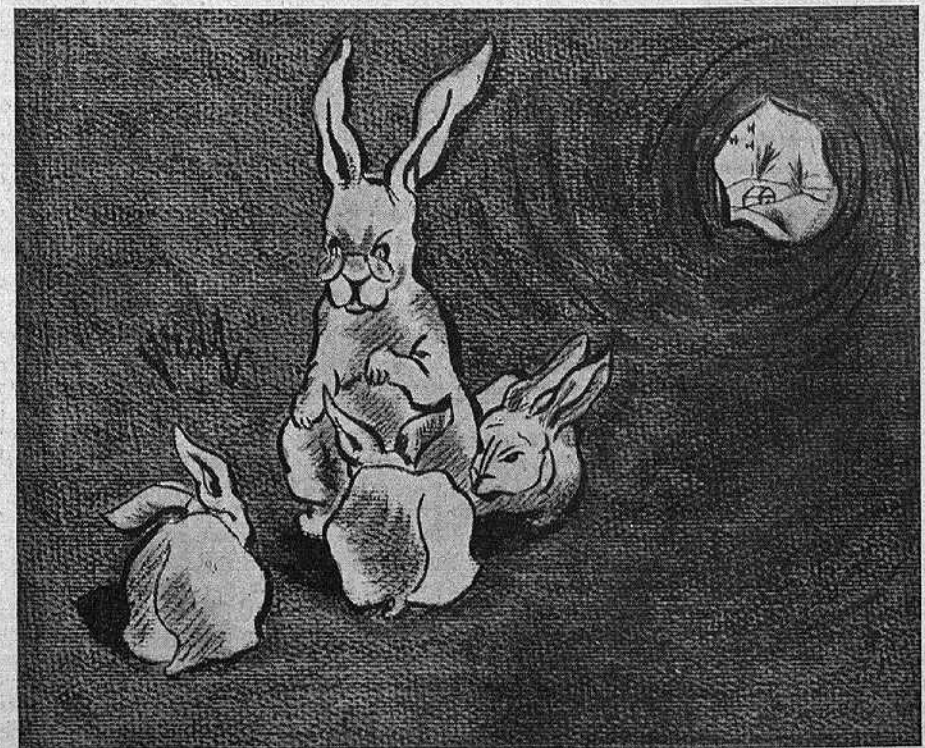
pels de la casa on el tenien. "A produir, a produir", em digué, tot anant-se'n.

Naixement de l'admiració. — Passava pel carrer, content. Em vaig adonar d'un nen — tindria cosa de dos anys i mig — que jugava, assegut en una pilota de sorra, al peu d'un portal. Sostenia, amb una mà, una justeta, i, amb l'altra, hi feia aguantar la sorra. Quan l'hi tenia, se la mirava una estona. Després, tornava a fer el mateix, una vegada i una altra. Així estava, absort i llunyà, amb el seu rostre bonic i els cabells rinxolats, quan, de sobte, entrà en el seu camp visual, un vedell, clapejat de blanc, que menava un vailet. Instantàniament, amb una rapidesa que podriem qualificar d'elèctrica, s'aixecà, bo i llençant la justa amb la sorra, i corrent i assenyalant amb la mà i l'index estesos el vedell, es dirigí al portal, repetint, amb defectuosa pronunciació, com si no li capigués la paraula a la boca: "Mira, mira!" I la seva cara reflexava el transport de la més extrema admiració.

Després, tot caminant, jo pensava que és el tot poder conservar, en el curs de la vida, davant del món fenomenal la mateixa espontània admiració que feia aixecar a l'infant.

Recordava, però, que tot seguit que el vedell hagué entrat en un estabell, el nen tornà a agafar la justa i continuà amb el mateix aire, absort i encantat, volguent-hi fer aguantar la sorra inestable.

Josep SOL

— Avui no es pot sortir, fills meus.

— ...?

— És que es reuneix el Comitè de No Intervenció.

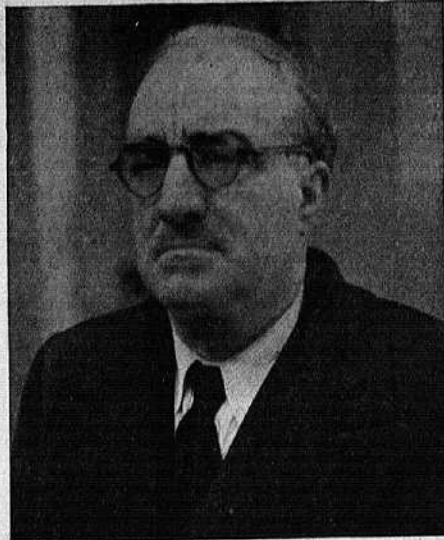
DE LA NOSTRA PERSISTENCIA IDIOMÀTICA

Els estudis universitaris i la popularització de la cultura

L'època moderna, amb els moviments de transformació social que han tingut lloc a diversos països i amb la lluita conseqüent per a mantenir i ampliar les conquestes democràtiques, ha portat, per extensió i per sentit de totalitat, que els postulats de la cultura arribessin, lentament però continuadament, a les zones inferiors, des del punt de vista econòmic, del cos social. Les masses populars i, sobretot, la joventut estudiosa, s'ha sentit atreta, bifurcant-se, a la tècnica professional i als estudis universitaris. Està clar que no sempre els resultats han estat satisfactoris. Gairebé podríem afirmar que només un nombre reduïssim s'assimila fàcilment a la disciplina i al mètode que exigeixen aquestes ocupacions més elevades de l'activitat intel·lectual. Sobretot quan, com avui, a la teoria i a la funció verbal del professorat hom ha d'afegir-hi, amb les eines de laboratori i de taller, la investigació científica i la comprovació matemàtica i material. On, en realitat, aquesta universalització de la cultura ha tingut un camp vas-tíssim ha estat a l'escola secundària, organitzadora de cursos i conferències, i lloc d'experimentació per a la tria d'alumnes aptes per a les concessions bequies. Es ací on l'esperit català no ha de perdre contacte per a garantir la persistència idiomàtica i la depuració del lèxic, a base de l'organització periòdica de lliçons de gramàtica i literatura catalanes. D'aquesta manera aconseguim dos objectius: produir noves aportacions, per mitjà de la joventut estudiosa, a la ciència i a la tècnica del nostre país i alhora donar a l'una i a l'altra el segell inconfusible de la catalanitat i de la universalitat.

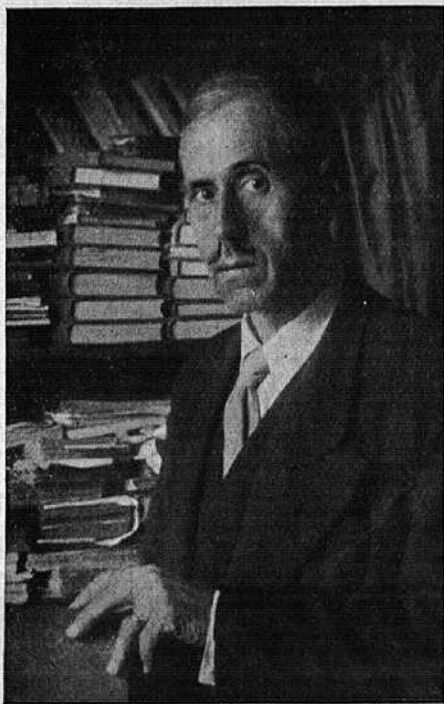
La noble preocupació d'ampliar el pòsit de coneixements que ha distingit la joventut econòmicament no privilegiada ha tingut un paral·lelisme que havem d'assenyalar amb notable satisfacció: sortint-se dels claustres de la Universitat i al marge de les aules, fredament marmòries, dels centres oficials d'ensenyament superior, bon nombre de catedràtics i de professors meritíssims han irradiat la seva obra doctoral a les institucions populars. Vegeu, per exemple, la conseqüència liberal i democràtica d'un dels homes genuïnament representatius de la filosofia catalana, el doctor Jaume Serra Hunter, revelada en aquesta aportació contínua de les seves inquietuds ètiques i estètiques al patrimoni popular. Vint-i-cinc anys de professió a la Universitat de Barcelona i una continuada labor biogràfica, obscura i silenciosa, no són prou per a fer-lo caure en l'anquilosi mental ni en el conformisme. Fa prop de tres anys que, trobant-nos a casa seva i escoltant-lo atentament com parlava animadament de la seva vocació filosòfica, el situàvem doctrinalment cartesiana i, encara més, des del punt de vista simplement catalanesc. Aleshores ens produí una certa amargor el constatar que l'obra persistent del Dr. Serra Hunter no ha estat justament valorada en el nostre país i caldrà que, en l'esdevenidor, sigui més coneguda de les joves generacions autodidactes.

A la catalanització efectiva de la Universitat i a la persistència idiomàtica: en els estudis universitaris cursats a les institucions secundàries i a les escoles professionals han de contribuir-hi el personal doc-

J. SERRA HUNTER

cent i els alumnes. Potser caldria estendre el costum d'establir cursos d'història de la cultura amb la finalitat de donar una visió de conjunt i encaminar-la, al mateix temps, a establir les bases d'allò que socialment és i representa, per a nosaltres, la cultura catalana. A propòsit, plau-nos esmentar un breu però recomanable assaig de caràcter pedagògic i didàctic escrit per Josep Lleonart: "Com faig un curs comentant la història de la cultura". Caldria que les obres d'aquesta mena fossin publicades amb més continuïtat, ampliant-les, però, en el sentit de publicar manuals d'iniciació a les diverses ciències. D'aquesta manera contribuiríem a la popularització, sense caure en vulgaritzacions perniciosos

JOSEP LLEONART

i mediocres, de les especialitats professionals. Indirectament, hauríem servit els alts interessos de la nostra persistència idiomàtica que, per ara, vegeu com ha d'interessar una minoria selecta no gens negligible: literats i periodistes, homes de ciència i homes de tècnica, crítics, professors i joventut estudiosa. En el proper article parlarem del seu aspecte pedagògic i de cara a l'escola primària.

F. S. FORNER

ENTORN DEL CENTENARI

UNIVERSALITAT DE FORTUNY

Es certament un tòpic considerar Fortuny com un valor universal de la pintura moderna. Es, doncs, acceptada per tots la universalitat del seu art. Però allò que cal remarcar, allò que potser no s'ha dit encara, és que aquesta universalitat és d'arrel catalana i que fou el seu catalanisme inconscient allò que el menà a l'universalisme.

Potser els pobles territorialment petits tinguin tendències més universals que els altres i caldria assegurar-se'n bé; allò que és cert, és que Catalunya, l'esperit català, ha tingut sempre aquesta tendència. Almenys la majoria dels seus grans homes s'han mogut espiritualment i quan han pogut territorialment, en esferes tan vastes, que han arribat a atènyer la universalitat: en tenim magnífics exemples amb la vida i l'obra d'un Ramon Llull, d'un Arnau de Vilanova, d'un Turmeda, d'un Cristòfor Colom (posat que fos català com tot indueix a creure-ho) d'un Servet (probablement català, també), d'un Sibude, d'un Ali-Bey; i en els temps moderns, d'un Milà i Fontanals, d'un Balmes, d'un Sinibald de Mas, àdhuc de polítics com Prim i Pi i Margall, l'acció i l'idealisme dels quals ultrapassava les fronteres peninsulars.

No trobant a Catalunya una tradició artística definida — els primitius i els pintors gòtics catalans eren desconeguts o poc estudiats a la seva època i Viladomat, l'obra del qual pogué conèixer, era un pintor de poca talla i sense significació racial — Fortuny, artísticament, fou d'antuvi un pintor sense pàtria. Això el va induir a girar els ulls devers Europa, devers el món. I el món artístic, als seus primers temps, era representat pel neoclassicisme dels "nazarens" d'Owerbeck les teories estètiques del qual tenien per oracle, a Catalunya, el germà gran de Milà i Fontanals, el catedràtic de Llotja Pau Milà. El jove reusenc no podia avenir-se amb el credo artístic dels "nazarens", tot i el gran respecte que el seu professor d'estètica li inspirava, car l'idealisme fred i aparatós que aquest predicava era contrari a les qualitats natives de Fortuny; aquestes qualitats, essencialment catalanes, eren el seu anhel de sinceritat artística, el seu esperit de ponderació, la seva pujia de sinceritat. I per això quan es sentia las o cohibit pels ensenyaments que rebia de Llotja, el jove pintor se'n anava a fer croquis del natural, a dibuixar i a pintar allò que la realitat li oferia; se'n anava a rebre la lliçó, no dels mestres i teoritzadors, sinó de la natura, suprema mestra en tot. I, en certa manera, ell creava el seu art, segons el seu temperament. I el seu temperament el guiava no pels camins de l'idealisme, sinó del realisme, el mateix realisme que ja havien trobat els pintors i dibuixants romàntics francesos i que poc temps abans havia imposat el geni de Goya. I així l'art de Fortuny es va emparentar tot seguit amb l'art universal.

L'orientalisme que més endavant va seguir la paleta de Fortuny era també fill del seu sentiment realista; no era, com pot semblar, una imposició de la moda — més aviat fou ell qui va imposar la moda dels temes morescos — sinó l'anhel de pintar coloracions vives, el desig de copsar la vibració de la llum, la pujia de fixar a la tela o al paper amb tota fidelitat escenes i llocs remarcables per la matissació del color i la veritat de les figures. El seu orientalisme, pintoresc i tot com era, només fou una forma del seu universalisme. I ho feren també les seves escenes amb tipus del segle XVIII i de començaments del XIX, els seus famosos senyors amb casaca i perruca, els seus per-

sonatges anacrònics, els seus tipus populars. Car cada tema era triat i resolt com el resultat de la seva meticulositat verista, en la qual esmerçava el seu geni pacient i arrevatat alhora, fet de ponderació i de fantasia. Car aquestes dues qualitats també eren en ell racials i no les devia a cap imposició teòrica ni a cap influència forastera.

Es evident que amb aquestes qualitats i amb els dons realment meravellosos que Fortuny posseïa per al seu art, ajudat, tot plegat, per la seva tenacitat i pel seu immens amor al treball, el nostre pintor, situat, per altra banda, dins un medi artístic universal, com era la Roma del seu temps — i fou Catalunya que li envià — la seva obra havia de moure's i d'evolucionar dins l'òrbita de l'art universalista o, si voleu, cosmopolita que aleshores imperava. Per tant, les circumstàncies li imposaren la universalitat dels seus temes artístics; però ell els va servir portant-hi el fons catalanesc del seu seny i de la seva admirable adaptabilitat; car és sabut que el caràcter català és per naturalesa adaptable a tots els climes espirituals. Fortuny podia pintar moros i "continuos", i personatges goyescos, i bibliòfils amb casaca, i acadèmics reposats que escolten tragèdies clàssiques, i tot el que volgués; era un català que veia tot allò a través del prisma del seu seny racial. En fi, que la seva universalitat estava en raó directa de la seva catalanitat.

I aquesta catalanitat — que si en ell no va ésser encara catalanisme fou perquè en el seu temps els artistes encara no se'n deien — la trobem pertot. Recordem el retrat que en feia un dels seus companys a la campanya hispano-marroquina del 1860: "Fortuny és un jove de vint-i-dos anys, molt robust, ben plantat; un català un xic esquerp, concentrat, taciturn decidit en els moments difícils; està avesat a patir i està sempre disposat a tot". I més endavant afegí: "Gairebé sempre silenciós, però sense tristesa i sense malhumor, fàcil per a la vida, afectuós i benevolent, indiferent a les coses banals, Fortuny vivia entre nosaltres absorbit en una contemplació fecunda i sol·licitat de pertot pels milers d'episodis brillants, pintorescos, inesperats i dramàtics que es descabdellaven al seu davant". Aquesta posició seva davant la guerra del Marroc fou la posició en què es va mantenir durant tota la seva vida davant l'espectacle del món i davant el món artístic que ell creava. Amb aquesta posició meditativa i racional, per no dir racionalista, el seu art havia d'ésser per força universal. I ho fou. I així va influenciar, ell tot sol, la pintura de la seva època, àdhuc la pintura francesa, que era la cridada a donar noves normes i a obrir nous horitzons a l'art. I així va néixer el "fortunyisme", que com totes les escoles que tenen per base un gran mestre, moren amb ell, car els seus imitadors només solen copsar-ne allò que les dites escoles tenen d'efímer i de passatger. Però el primer a renegar del "fortunyisme" fou Fortuny, car com a veritable creador, no podia romandre en les aigües estancades d'un art imposat pels convencionalismes de la moda. I aquesta mena d'apostasia, no del seu credo artístic de veritat, de ponderació i d'equilibri sinó dels temes i dels resultats que el gust corrent exigia del seu art, era també dictada per la universalitat del seu esperit i condicionada pel seu temperament racial. Pintor universal, hem dit, en començar; però pintor essencialment català, malgrat l'exotisme dels seus tipus i la varietat pintoresca i desconcertant de la seva fantasia.

Miquel TORRENTS

COM CANTA MARIUS

Es allà, damunt d'aquell tossal, on canta.
La cançó llicca com les nostres barques deixant un estela de somnis
als ulls, als llavis, als músculs
dels treballadors del mar.
Els, que vénen de la Mediterrània, l'escolten escampats d'ací d'allà;
d'altres que ventaven el blat a les eres deixen les forques.
El cap-al-tard el fa Colós mentre les bateries obren ventalls de gentileses;
també hi són les Dones
i els camperols que han perdut el somriure en els solcs de la terra dura.
Màrius exulta el càntic de l'Univers en flames!

I

"—Revolta entre els homes de bona voluntat!
que la terra solcada per les naus banyudes, avui, s'ha perdut
entre les nostres mans d'homes.

Portem cada u un pi, un cel i una cala: murmuris de pits per vèncer.
Entre les nostres mans de durícies floreixen Oasis paradisiàcs!
I és cert que la polsegura dels camins és la núbil esperada
pels que marxen amb cançó enèrgica!

II

CAMPANA, orga de bronze que dónes aixopluc als gossos famèlics,
ja no redreces les esquenes fatigades.
S'ha trencat la llegenda hieràtica dels teus plans i les mans de les Dones
són com ales que ens criden a la llinda de la seva casa
oferint-nos pa i gerres d'aigua.

Els palpebres tremolen d'encesos desigs de roses
que les Noies porten al ventre l'ingent desvari de les esperes.
Cada u de nosaltres els hi hem dit la paraula, allà, dessota l'ombra
d'una pomera de fruit madu,
i hem escoltat l'embruixament de l'Ebre.

III

CAMPEROL, tu que ets fet d'història de terra seca embruixada de farigola
i paradís d'horta, a l'Ebre!,
t'han obert els ulls, cansats i cadavèrics de tanta espera,
les esperances!

La meua paraula? Empra-la i vina amb nosaltres
i que no et corbi en el camí el bagatge d'una altra cançó.
Nosaltres som la música. Canta'ns!!

IV

Oh, els meus germans! si el Diví Praxitelles hagués presentit la vostra nuesa,
bé us hauria fet una eternitat de marbre.

Però la teva Eternitat la cantaran els estels i la natura tota,
perquè ets una Eternitat de foc i d'ales d'àngel.
No endebades la vostra sang de vint anys ha abrigat l'argelaga!
Qui us recordarà?

Tanmateix seré jo perquè sóc més Diví que el Diví Praxitelles:
sóc la Veu!

Jo us portaré per Oceans de multituds i els diré que el maüser
adaptat al vostre torç perfecte
esdevénieu més que somnis de gestes mediterrànies!

V

No us decanta la paraula musical d'una Dona idíl·lica
que amb ses mans esbocina l'aire
entreteixint amb els musicals insectes de l'herbatge la forma pura?
Tots! Home del mediterrani a la meua paraula somriu:
benignitat Universal que et fa flexible i somniador:
la imatge està present!

El ventre de la nostra amada la pentinen meteors
i se sent posseïda pels abismes lluminosos: és la nostra mort de magnòlies
que abocarem damunt d'ella.

I els seus pits són incandescent per les paraules màgiques:
prompte ha estat fecundada.

Mentre el jonc és abrusat per la nostra amada amb silenci,
em sento dins vostre, aquesta tarda.
Adorem-lo aquest silenci d'ala engrandida que encén les fogueres:
oh, gentils! jo no hi ha ombres sinistres.

Jaume TARRADAS

Juny, 1938.

IDOLATRIA I SUPERSTICIO

En el ram religiós que essent la branca més alta del arbre de la humanitat, plantat a la terra, com els arbres del món vegetal que són els nostres primers germans de vida i mort, es la branca menys conreada de totes, perquè poc l'abasten i perquè veient-la tan endarrerida al bell mig del progrés de totes les activitats humanes, molts la prenen per passada, confonent el passat amb l'endarreriment, hi ha encara la creença que la idolatria, pròpia dels temps politèstics és superstició, mentre que l'adoració d'un sol Déu, pròpia dels temps monoteïstes, és una superació de la superstició, en la qual cosa s'enganyen i enganyen als altres, com anem a demostrar ara nosaltres només que explicant que és en essència la superstició, per fer veure que tan idolatria és el politèisme com el monoteïisme.

La paraula superstició que ve de la paraula llatina superstitio, que es pronuncia superstitio, perquè en aquest cas la t, fa c, vol dir exactament sobre estant, això és, estar damunt, però amb la particularitat que en aquest concepte de superació, en lloc d'incloure-hi la superioritat, com sembla deduir-se dels noms i dels fets, hom hi inclou sempre el concepte d'inferioritat, perquè s'usa invariablement en el sentit pejoratiu d'haver anat massa enllà, per ignorància, més enllà del que cal estar a sobre, ço és, més amunt d'allí on cal estar situat, en el sentit despectiu d'haver passat els límits de la raó. La inferioritat resulta de no estar allí on cal estar segons la raó. És el que en català diem fer-ne un gra massa.

Però aquesta paraula, que només fa referència a la religió, no s'empra en tots els casos on hi ha aquest traspass que ultrapassa el que cal. A un complidor massa zelós del seu deure o a un mestre d'escola que castiga amb rigor excessiu el deixeble, hom no els titllarà mai de supersticiosos. Aquest traspass de límits només s'aplica al que fa referència a un culte que va més enllà del que cal i per això els diccionaris defineixen la superstició dient que és un culte indegut.

Aquest culte indegut que constitueix la superstició, ha estat aplicat sols a la idolatria, sense veure que es pot aplicar a tot culte, des del més vulgar al més sublim i des de l'amulet que hom porta a la butxaca, o penjat al pit com els escapularis, fins a la divinitat més alta que hom pugui concebre, passant per tots els objectes que representen o no representen relacions amb la divinitat. Hi ha home que té tanta por de posar-se els mitjons a l'inrevés, com de no obeir les lleis divines. Hi ha qui no començarà mai res en dimarts ni en divendres, que essent els dies que el paganismisme va consagrar respectivament al deu de la guerra i a la deessa de l'amor, van ésser considerats nefastes per les supersticions que van seguir a les paganes.

Ni en divendres ni en dimarts
no et casis ni t'embarquis

diuen els castellans. Hi ha qui té por dels números com els que tenen por del 13 i d'ésser tretze a la taula, perquè en record del

darrer sopar de Jesús, amb els dotze apòstols, hom diu que abans de l'any se'n té de morir un. Hi ha creient que no podrà sortir de casa sense senyar-se fent la senyal de la creu. Hi ha qui primer moriria que destruir l'imatge que venera. Ja no parlem de la superstició tan arrelada al cor de l'home que fa creure en la eficàcia de les oracions pensant que el Sant o la divinitat invocada escolten els precis inútils de l'ànima humana que ni amb l'experiència diària de tants segles no ha vist que aquesta relació moral amb els poders invocats no existeix.

El comú denominador i la base que lliga totes aquestes desviacions de la raó religiosa, que en aparença són tan diferents, té per element únic el fet de donar valor moral al que no en té. Un amulet, una imatge, el Déu únic dels semites, israelites i ismaelites, el Déu de Plató i Aristòtil, el Causa causarum de Ciceró com el Primum movens de l'Escolàstica, considerats per l'home com a dotats de valor moral, passen a ésser igualment supersticions. La superstició ha d'ésser, doncs, definida com la creença en la relació moral amb el que sols hi tenim una relació material.

Mentre la Hiparxiologia no havia explicat el fonament de la moral, descobrint-ne el mecanisme que fa veure que no té res a veure amb l'altra vida, perquè no és més que l'efecte de la separació operada per la matèria damunt de l'esperit, hom comprèn que la superstició s'hagués refugiat en Déu considerant-li el mateix valor moral que a l'home, però un cop descoberta la amorositat absoluta de la divinitat, alant els resultats de l'experiència amb els de l'observació, el culte a Déu esdevé no sols superstició, com la idolatria, sinó la màxima superstició humana que deixant d'aplicar-la a les parts, l'aplica al tot.

Aleshores la idolatria puja fins al cel i en lloc de fer déus dels ídols fa un ídol de Déu, perquè en lloc d'elevat l'ídol a Déu, baixa a Déu fins a l'ídol. L'idolatria escampada per la terra, unifica elevat-se al cel.

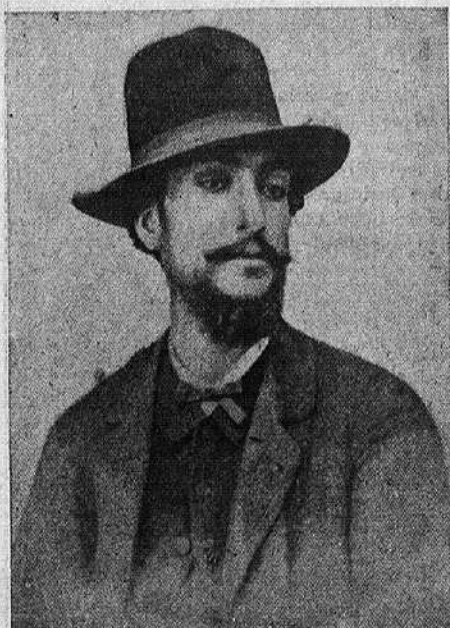
No perquè l'idolatria s'elevi fins a la força creadora i separadora que ens fa néixer, viure i morir, no deixa d'ésser idolatria. La mateixa indiferència moral té per nosaltres l'ídol de pedra, de fusta o de fang, adorat pels selvatges al mig del bosc, que la causa creadora i separadora que com tots sabem i veiem és tan cega i sorda davant nostre com la mateixa pedra, la mateixa fusta o el mateix fang de l'ídol. Si en alguna cosa Déu i l'ídol s'assemblen i poden passar l'un per l'altre als ulls i a les orelles de l'home, és precisament en la indiferència moral i en la relació purament material en que estan respecte del nostre esperit.

La religió, doncs, que estableix una relació moral entre Déu i l'home, és una superstició igual que les que estableixen una relació moral entre l'home i l'ídol. Idolatria i superstició, per més que s'enlaïrin, són sempre idèntiques. La religió catalana és l'única que estableix les veritables relacions de l'home amb el tot, rentant la religió de la idolatria i de la superstició que l'embruaven.

Francesc PUJOLS

JOSEP LLUIS PELLICER

Quan Francesc de P. Rius i Taulet s'en-carregà de la magna empresa que fou l'Exposició Universal del 1888, iniciada per Eugeni Serrano de Casanova, que voluntàriament es posà sota les seves ordres per a major èxit del gran certamen, no pogué prescindir de la valuosa cooperació d'altres destacats elements artístics i sobretot de la personalitat de renom mundial que era l'il·lustrador Josep Lluís Pellicer.

JOSEP LLUIS PELLICER, L'ANY 1865

Acabada aquella feixuga tasca, el nostre Pellicer aconseguí que es respectés íntegrament la nau central del que fou Palau de la Indústria, i a les obres adquirides per l'Exposició afegí una sèrie de reproduccions de les obres escultòriques i monumentals més notables d'Europa, tot i essent nomenat, degut a aquesta circumstància, director del Museu municipal de Reproduccions i Belles Arts de Barcelona, que fou el primer museu de pintures barceloní.

Si hi havia un home que es merescués un càrrec oficial era aquest, Josep Lluís Pellicer, l'Aventurer tantes vegades malmès per la fortuna. La seva qualitat d'il·lustrador el convertí en periodista, tot i fent de corresponent artístic de la "Il·lustración Española y Americana" en el Nord durant la guerra civil. Això li permeté d'exercir un càrrec idèntic en la guerra d'Orient, a Rússia i Turquia, bo i seguint la campanya en l'Estat Major del general Gurko.

Les penalitats sofertes en aquell període de la seva vida les portava retratades en la seva fesomia de trets durs i poc cordials. Aquest aire rebarbatu tingué segurament la culpa que una vegada el prenguessin per malfactor i el detinguessin durant un viatge que féu a França.

Entre les moltes anècdotes que se li atribueixen, n'hi ha una que tingué per tela de fons aquells dies bulliciosos de la Revolució de setembre. La multitud recorria els centres oficials a la recerca de retrats de la reina Isabel II per tal de donar lliure curs a la seva indignació. En l'Escola de Belles Arts, n'hi havia un de magnífic, pintat per Madrazo, que els dependents de la casa havien amagat per a evitar-ne la destrucció. I, en envair la multitud l'edifici, ensopagaren amb un altre de molt mediocre, que no tingué pas la virtut d'engrescar-los gaire.

—No, no! Aquest no. Volem el bo! —va exclamar un de la colla que, pel que es veu, devia tenir certes nocions de pintura.

No tingueren més remei que treure l'obra de Madrazo. Però així que un d'aquells opassionats hi va posar les mans, un jove amb aire de trobador inspirat s'apoderà violentament del quadre i, esgrimint un ganivet arrabassat a un d'aquells fanàtics, digué a aquest:

—Deixeu-me-la per mi... Es meua. Fa massa temps que la volia. Ara ha arribat la nostra!

I amb traça inaudita ficà el ganivet a nivell del marc i arenà tota la tela, llançant la resta a la multitud, cridant:

—Ara ens veurem les cares... Ja et tinc!

I amb frenesí enrotllà la seva cobejada presa, tot i salvant així l'obra de Madrazo.

zo. Aquell jove amb aire de trobador inspirat era Josep Lluís Pellicer.

Aquest era un liberal insubornable. I, en la seva joventut, tan revolucionari en pintura com ho fou Nonell més tard. El seu quadre "Silenci que pasa la ronda", que abans de trametre a Roma exposà a can Monter, escandalitzà la majoria de clients de la casa, que el qualificaren de "renec artístic", tot i essent malgrat això adquirit després per l'Estat a Madrid, els seus altres quadres "La marxa dels quintos" i "Una fira a Sevilla", foren copiosament discutits.

En política, figurà en la tongada d'en Padró i en Moliné, iniciant-se en la carrera artística com a caricaturista amb el pseudònim de Nyapus, il·lustrant "La paròdia del profeta", un dels "Singlots poètics" de Pitarra, i col·laborant en setmanaris satírics com "El Xanguet", "El Tiburon", "L'Esquella" i "La Campana". Aprofitava totes les ocasions per a defensar les seves idees estètiques, i ho feia sempre amb molta sorna i serenitat. En la seva joventut, es feien la majoria d'exposicions en el lloc on després s'edificà el Palau Marçet, a la Gran Via, cantonada Passeig de Gràcia, que aleshores era la Societat d'Artistes. Una vegada s'hi exhibí un quadre de grans dimensions que no oferia a la vista més que una llarga línia d'horitzó i una barca. Els rutinaris

prestigi artístic com Pellicer, el nom del qual havia traspassat les fronteres. Els seus intencionats dibuixos, en efecte, apareixien sovint a les pàgines de "Le Monde Illustré" de París i "The Graphic" de Londres. Aquí, col·laborà en la "Biblioteca Universal" de Montaner i Simón, essent director de la "Il·lustración Artística", que editava la mateixa casa. Fou també fundador i primer president del "Instituto Catalán de las Artes del Libro".

D'ànima gran i esperit obert a totes les manifestacions del progrés, visqué al compàs dels més nobles ideals del seu temps. Fou el gran protector dels desvalguts. La visió de la guerra transformà el seu formós tipus de trobador en una silueta de trets molt acusats, suavitzats pel seu esguard dolç i profundament melangios. El seu verb era càlid i persuasiu. Delatava la seva ànima amara d'un amor intens a la humanitat. I per això en els seus dibuixos de la guerra s'obstinava en presentar-ne els horrors tot i negligint-ne altres aspectes.

Una conferència que donà sobre els desastres d'aquestes lluites fou emocionant de debò. Aquest apostolat l'exercí tota la vida. Tot el seu art fou una apoligia encesa de la pau. Talent multiforme, cultivava amb traça tots els gèneres artístics. La decoració, l'anunci artístic, les arts del llibre... Tota mena d'idees útils i aspiracions generoses trobaren en ell un col·laborador fervent.

La seva tècnica era filla directa del naturalisme de Martí i Alsina, del qual era

PORTADA DE L'ALMANAC D'EL XANGUET, DIBUIXADA PER PELLICER

no se'n sabien avenir. I no paraven de criticar-lo. N'arribaren a malparlar tant, que Pellicer, amb la seva proverbial ironia, els digué:

—Quan l'autor en sàpiga més, aleshores treurà la barca.

Altre període destacat de la seva vida fou la revolució que la seva simpatia armà entre els alumnes de Llotja, que s'indignaren de valent en veure que Pellicer no triomfava en les oposicions a les quals prengué part per tal d'obtenir una càtedra en l'Escola de Belles Arts. Tots els deixebles sense excepció es posaren al costat seu. Deixaren d'assistir a les classes. I si bé no pogueren aconseguir que ell fos el preferit, assoliren que no prenguessin possessió del càrrec el seu contrincant. Realment fou una injustícia el bandejar un

gendre, i del realisme de Simó Gómez del qual havia estat deixeble. La influència artística del primer és ben visible en el seu tipus predilecte de dona tan semblant al de Martí i Alsina. I la seva rigorosa subordinació al model, que el seu company Apelles Mestres amb certa enveja involuntària qualificava de defecte, revelava la influència d'aquell Simó Gómez tan realista que no era capaç de crear res sense el natural al davant. Aquesta honestat artística li donava aquell segell tan propi que li permetia de traduir íntegrament, amb tota fidelitat, aspectes gràfics del corer i de les escenes que havia viscut, per tal com tenia una gran habilitat per a copsar ràpidament els trets essencials de tot el que veia i després plasmar-los en composicions plenes de vida i de detalls evocadors.

En un altre aspecte, la seva serenitat a prova de bomba, un valor heròic en totes les circumstàncies, en feren un repòrter gràfic excel·lent i de renom mundial.

Contava l'Apelles Mestres de Pellicer que, fent aquest de periodista durant la guerra civil, s'instal·là un dia en un turonet, darrera unes roques per tal de protegir-se de les bales perdudes. Una violenta batalla s'estava lliurant més avall i Pellicer volia dibuixar-ne tots els incidents des d'aquell magnífic punt de vista. En aquell moment l'home s'esbortava, desapareixia. Només existia el cadaver d'imatges. Quan més concentrat estava, tot i traslladant nerviosament al paper els episodis de la lluita, uns mots bruscos i indignats, alternats amb gemecs dolorosos, el sotraguejaren de cap a peus. Era un jove que s'havia arrossegat peniblement fins a allà. Un ferit que, amb els ulls fora del cap, exclamà amb veu enrogallada:

—I vós, què hi feu aquí, sense fer res?...

Pocs moments després, expirava. Pellicer, íntimament trasbalsat, però aparentment impassible, prosseguí la seva tasca... Era el seu deure. I, per a ell, el deure era sagrat.

Josep Lluís Pellicer va néixer a la nostra ciutat el 12 de maig del 1842 i hi moria el juny del 1901.

Joaquim BAS I GICH

IL·LUSTRACIO DE PELLICER PER A UN DELS SETMANARIS SATÍRICS EN ELS QUALS COL·LABORAVA AMB EL PSEUDONIM DE NYAPUS

L'ART A L'ESTRANGER

ELS SALONS FRANCESOS

A París, ha tingut lloc la inauguració dels tradicionals Salons de primavera. Com cada any, hi ha hagut pintura per a tots els gustos. Per a tots els gustos acadèmics, naturalment. Perquè, pictòricament, aquests Salons acostumen a ésser d'un conservadurisme mansoi.

El XV Saló de les Tulleries, que s'ha obert "avenue Rapp", prova sobretot la vitalitat de l'escultura francesa. Entorn de Despiu, s'han agrupat, amb alguns joves, els homes que, de vint anys ençà i després de Rodin i de Maillol, han conegut èxits justos: Wlerick, Arnold, Drivier, Malfray, Cornet, etc. I, evidentment, Gimond que es revela admirador cada dia més fervent de Maillol.

El hall ocupat per l'escultura és decorat amb sis "panneaux" molt reeixits: el de Lhote, que és un detall d'una decoració en curs d'execució i els purament geomètrics de Gleizes, Jacques Villon, Robert i Sonia Delannay. Heus ací uns lloables encerts a la glòria del color.

Quant a la pintura de cavallet... Podríem preguntar a Jacques Bosché el què en pensa. En l'"Illustration" del 14 de maig, escrivia a propòsit del "Salon" ("Artistes Français, Société nationale"): "Les dues societats han de romandre eclèctiques tot i procurant de no encoratjar els abandons, les extravagàncies. Representen una tradició. Llur rol és sovint ingrat, per tal com és fàcil d'acusar de "pompiérisme" els que defensen les lleis permanents necessàries... Com jo preferiria per a la defensa d'un art evolucionista, digne del passat, però d'una saba nova, la fórmula de "Tradició vivent" a la d'"Art vivent" que conegué fins el desordre..."

Aquestes línies haurien d'ésser el prefaci del Saló de les Tulleries, saló de bones maneres a desgrat de la participació bardelesa Marquet-Lhote, la presència del ceramista Artigues, el nostre Llorenç Artigues, de Camoin, de Vlaminck i d'altres pintors "vivents". El Saló de les Tulleries fou fundat, fa uns quinze anys, per uns artistes fastiguejats (sic) de la promiscuitat del gloriós "cal drapaire", tan necessari que és el Saló dels Independents. En 1925, el Saló de les Tulleries no representava més que les "lleis permanents" del just medi exigint pels fundadors d'un cercle de bona companyia. ¿Per què no ho ha de representar també en 1938, ja que va de Charles Blanc a Dreyfus-Stern, de Kvapil a Reine Cimière, de Jaulmes a Glucmann, i no ofereix sinó tot el contrari de l'"extravagància" o de l'audàcia i fins i tot de la pintura?

El Saló Nacional Independent, nou Saló d'art "indépendant", és, per segona vegada, el refugi dels membres dissidents del "Salon", del famós "Salon", del veritable, del secular. I el president Lebrun l'inaugurà com a tal. I, si els marcs de tots els estils i de totes les patines porten cadascú la marca d'un fabricant famós, el noranta nou per cent d'aquests rectangles de fusta i de guix no limiten més que l'arpellera de les parets de la Galeria Charpentier on hi ha instal·lat aquest Saló Nacional Independent. Aquests marcs magnífics i enlluernadors, en efecte, no contenen ni un centímetre quadrat de pintura. Res, el buit, talment com si aquest Saló de la independència oficial fos la galeria d'exposició d'un consorci de fabricants de marcs a la recerca de clientela.

I ara heus ací el "Salon", el famós "Salon", el veritable, el secular. El que hem al·ludit repetides vegades més amunt. ¿Què és el "Salon"? Es la reunió de dues societats, els "Artistes Français" i la "Nationale", que representen allò que hi ha de més mort, de més putrefacte, de més mediocre en la pintura francesa. Com diem l'altre dia, en aquest "Salon" exposa l'ex-infant prodigi Grau Sala.

George Besson, un dels crítics francesos més independents, ha dedicat al "Salon" aquests mots saborosos que segurament faran les delícies dels nostres lectors:

"El "Salon", el gran, el veritable, s'obre, després del "Salon des Arts ménagers" i abans de la Fira de París, al Grand Palais, així que és escombrada la porqueria de cavall del Concurs hípic. Seria injust de no lloar la tenacitat del seu estat major i de les seves tropes, aquests artesans que, a defecte de saber pintar, accepten de treballar segons el cateisme de l'Institut per tal que duri el "Salon". Aquest representa la pintura per a la burgesia francesa i no té pintors, representa l'escultura per a l'Estat francès i per als comitès a la recerca de monuments commemoratius i no té escultors.

¿Qui visita el "Salon", fora de Monsieur Lebrun, i alguns socis de circol fanàtics del bridge, el dia del vernissatge? ¿Quin historiador fa al·lusió a Gérôme, a Bouguereau, a Henner, i quin amic de la pintura fa al·lusió a llurs successors Leroux, Cayron o Guirand de Scevola, sinó per a recordar llur mediocritat?

El "Salon" hauria d'ésser tancat per mesura d'higiene, però caldria interdir també el museu de figures de cera Grévin, els quadres vivents de les fires i els cinemes pornogràfics. Com que les ocasions de riure i de divertir-se no abunden, el "Salon" continua la seva secreta existència.

Rectificació: hi ha un pintor al "Salon". Sí, només un: Van Dongen. Però no li retreieu de trobar-se allà. Seria capaç de contestar que adora certs llocs inconferables i que no li agrada trobar-s'hi sol."

SONET
EXTRAVAGANT

Avui he vist el carro de la Mort
per l'estretor d'ignota carretera,
—ella que, adés, havia desconhort
si el món no li servia de senda!—

Aquesta Mort no és pas aquella Mort,
tètrica i greu, de les històries grises.
O paradoxa! Ara pateix del cor
i té mig rovellades les frontisses.

El carro de la Mort, nu de velam,
brandava al pas d'un ruc que, al sol, lluia,
com sòrdida guitarra, el costellam.

S'ha fos la Mort a l'escalfor del dia
i, en allunyar-se pel camí perdut,
m'ha dit, melangiosament: SALUT!

Frederic ALFONSO I ORFILA

NAU CENTRAL DEL QUE FOU PALAU DE LA INDÚSTRIA, EN EL QUAL S'INSTAL·LA EL MUSEU MUNICIPAL DE REPRODUCCIONS